

FEMINISTISIÄ SUUNTIA JA PYSÄHDYKSIÄ MILWAUKEESSA

CONSOLE-ING PASSIONS: INTERNATIONAL CONFERENCE ON FEMINISM, TELEVISION, VIDEO, AUDIO, AND NEW MEDIA, 25.-27.5.2006, MILWAUKEE, WISCONSIN, YHDYSVALLAT

Console-ing Passions -konferenssi on muodostunut yli viidentoista vuoden historiansa aikana jo pieneksi käsitteeksi feministisessä mediatutkimuksessa. Konferenssia on järjestetty vuodesta 1989 alkaen ensin joka vuosi, 2000-luvulla hieman harvemmin¹. Sen avulla on ensinnäkin haluttu tarjota kansainvälinen ympäristö, jossa keskitytään erityisesti television ja uuden median kriittiseen tutkimukseen, sillä elokuvan ja printtimedian sekä journalismin tutkimuksen kansainväliseen koontiin on jo pidempään ollut olemassa omat, vakiintuneet tahonsa. Lisäksi Console-ing Passions keskittyy erityisesti feministiseen mediatutkimukseen, jonka alalla ei ole muita kansainvälisiä, säännöllisesti järjestettäviä konferensseja tai tapaamisia. Feministisen tutkimuksen alle mahtuu tässä tapauksessa paitsi sukupuolen analyysiä, myös muun muassa postkoloniaalista ja queer-tutkimusta.

Olin Console-ing Passions -konferenssissa (tästä eteenpäin CP) ensi kertaa touko-kesäkuussa 2004, jolloin se järjestettiin New Orleansissa, Yhdysvalloissa. Itselleni kyseessä oli silloin varsinainen unelmien täyttymysmatka: olin tehnyt väitöskirjaa puolisoista vuotta, ja kyseessä oli ensimmäinen ”suuren maailman” konferenssimatkani. Lisäksi olin jo pitkään fanittanut intohimoisesti Anne Ricen vampyyri- ja noitakirjoja, joiden pääasiallisena tapahtumapaikkana toimi synkkiä salaisuuksia ja trooppista hellettä uhkuva New Orleans.² Matka oli siis yhtä aikaa pyhiinvaellus ja jännittävä työtappi. Kun kaksi vuotta myöhemmin CP taas järjestettiin, tällä kertaa Milwaukeeessa, Yhdysvalloissa, liittyi innokkaaseen ilmoittautumiseeni kommenttitoiveiden lisäksi ylitseperuavaa nostalgiaa, matkakuumetta, halua hahmottaa nykyhetken trendejä ja tavata alan tutkijoita.

MILWAUKEE VS. NEW ORLEANS

Paikka vaikuttaa loppujen lopuksi oleellisesti konferenssin onnistumiseen. New Orleans oli tapahtumakaupunkina epäilemättä vedonnut monimuotoisempaan osallistujakuntaan, ja tällä tarkoitan ei-amerikkalaisia osallistujia. Nyt olin Milwaukeeessa ainoa osallistuja englantilaisen kielialueen ulkopuolelta ja yksi harvoista Yhdysvaltain ulkopuolelta. Kuten niin surkuteltavan usein

näyttää käyvän akateemisessa maailmassa, konferensseissa ja julkaisuissa, ”kansainvälinen” merkisi siis pitkälti samaa kuin ”angloamerikkalainen”.

On turha kuvitella, että konferensseihin lähdetäisiin, etenkin kauas, puhtaasti työtä tekemään. Mielestäni olisi itse asiassa paitsi haaskausta myös lähes epäkunnioittavaa olla lainkaan tutustumatta matkakohteeseen, jos kauas lähdetään, ja jos on suinkin aikaa. Milwaukee, tuo yli puolen miljoonan asukkaan ”pikkukaupunki” Wisconsinin osavaltiossa kärsii lievästä persoonallisuuspulasta verrattuna esimerkiksi läheiseen Chicagoon. Vaikka kaupunki tuntui lopulta varsin viehättävältä, se ei vain kerta kaikkiaan ollut New Orleans.

New Orleans oli kuitenkin läsnä ajatuksissa. Konferenssin ainoan yhteisen plenary-session aiheena olivat ymmärrettävästi mediakatastrofit – sekä katastrofien kuvaus mediassa että median mahdollinen kyvyttömyys eettiseen katastrofiuutisointiin. Kaksi neljästä esitelmästä plenaryssa käsitteli hurrikaani Katrinan esittämistä mediassa ja mediavaikutuksia. Yksi New Orleansin CP:in järjestäjistä, Joy Fuqua, pohti Katrinan merkitystä paikalliselle medialle käytännönläheisestä näkökulmasta: mitä tapahtuu, kun mediayhteydet katkeavat täydellisesti, kuten muun muassa neworleansilaisille kävi Katrinan aikana? Mitä tapahtuu, kun mediayleisö katoaa? New Orleansin alueen väestömäärä on vähentynyt neljänneksellä ja väestön koostumus muuttunut radikaalisti: monet varakkaammat valkoiset asukkaat eivät ole palanneet, ja monilla alueelle jääneillä köyhemmillä ei ole pysyvää asuinpaikkaa. Paikallisyhteisön puhuttelu on siis vaikeutunut, mutta kansallisen ja kansainvälisen yleisön kiinnostus on toisaalta lisääntynyt ja lisännyt myös yhteistyötä. Kaikkein pysähdyttävintä oli kuitenkin se, kun Fuqua kuvaili tuntemuksia hetkellä, jolloin signaali katoaa televisiosta, radiosta, kaikkialta. Pelko ja hallitsemattomuuden tunne tiivistyvät ehkä aikanamme tuossa täydeltä putoamiselta tuntuvassa tilanteessa.

Steven Classen tiivisti luento-osuudessaan Katrinan aikaisia tv-journalistisia käytäntöjä Yhdysvalloissa. Mieleenpainuva näyte nähtiin sensaatio-uutisankkuri Geraldo Riverasta Fox-uutiskanavalla pitelemässä mustaihoista vauvaa, huutamassa, sopertelemassa ja itkemässä.³ Osaa yleisöä, kuten itseäni, näyte nauratti, osaa ei alkuunkaan. Reaktio herätti tajuamaan, että senkaltainen journalismi ei välttämättä ole ylilyövää kaikista näkökulmista. Geraldo oli ilmeisesti vain yksi monista miesreporttereista, jotka esitettiin suurten tunnekuohujen vallassa, mikä puolestaan toimi koodina tilanteen vakavuudelle. Jos Katrinasta ja sen mediajulkisuudesta jotain positiivista kuitenkin koitui, oli se rotu- ja luokkakysymysten nouseminen äänekkäästi ja akuutisti tapetille. Yhtäkkiä niin kutsuttu kolmas maailma olikin Yhdysvaltain sisällä. Yleisö joutui todella kohtaamaan ne valtavat, etnisiä rajoja myötäilevät erot hyvinvoinnissa, jotka tulivat julkisuuteen lähes ennennäkemättömällä tavalla ja ohittamattomasti Katrinan myötä.

Kumkum Sangari toi keskusteluun, jossa katastrofit samaistuivat pitkälti Katrinaan, kaivatun ei-länsimaisen näkökulman kertomalla eräästä toisesta veteen liittyvästä katastrofista, Narmada-joen patoamisprojektista Intiassa, joka uhkaa jättää alueen lukemattomat, köyhät ihmiset ilman perinteisiä jokeen keskittyviä elinkeinojaan. Projektia vastaan on protestoitu vuosikautia, mutta taustalla on toisaalta laajalle ulottuvia taloudellisia intressejä. Sangari kritisoi terävästi länsimaakeskeisyyttä katastrofien mediaesityksissä, suku-

puolen ja etnisyyden epäsuhtaista politiikkaa sekä kytköksiä ylikansallisten yhtiöiden ja ”riippumattomien” länsimaisten mediakanavien välillä.

Mediakatastrofi-plenarysta puuttui myös kokonaan Suomessa ja Pohjoismaissa niin tapetilla ollut Aasian tsunami, jota käsiteltiin myös viime *Tiedotustutkimus*-lehden numerossa (Huhtala 2006; Kivikuru 2006). Olisi-kin kiinnostavaa vertailla Katrina- ja tsunamiuutisointia toisiinsa etnisyyden näkökulmasta – molemmissahan rennot ja suositut lomakohdealueet muuttuivat hetkessä tuhon ja hädän alueiksi. Länsimainen hyvinvointi näyttäytyi helposti säröilevänä, jopa hajoavana kuorena, jonka alta etniset hierarkiat nousivat hälyttävästi pintaan muun muassa auttamisjärjestyksen suhteen.

TRENDEJÄ JA VANHAN TOISTOA

Plenaryn lisäksi CP koostui suurimmalta osin työryhmistä, joita oli liki viisikymmentä. Se tarkoitti kolmipäiväisessä konferenssissa jatkuvasti neljää tai viittä yhtäaikaista työryhmää. Koska itse olin valmistellut esitelmän tosi-tv:n laihdutusohjelmista ja häpeän tunteiden rakentumisesta, päätin keskittyä seuraamaan tosi-tv:tä ja/tai ruumiillisuutta analysoivia työryhmiä, joita olikin useita. Kävin lisäksi joissakin queer- ja lesbotutkimuksen ryhmissä. Valitettavasti useimpien työryhmäesitelmien taso ei vain oikein vastannut ehkä turhan korkeita odotuksiani.

Ylipäätään tiettyjen televisio-ohjelmien nouseminen trendeiksi myös akateemisessa tutkimuksessa näyttää olevan CP:in perusteella yleistä. New Orleansin CP:issa se kaikista suosituin analysoitava oli *Buffy, vampyyrintappaja*, ja Milwaukeeessakin oli vielä yksi täysin Buffyyyn keskittyvä ryhmä. Nyt jaetulle ykkössijalle nousivat kuitenkin makeover-tosi-tv-ohjelmat sekä *L-koodi*. Painopiste oli televisioviitteessä, mikä turkulaisesta mediatutkijasta tuntui kyllä kotoisalta. Kiinnostavalla tavalla Mediatutkimuksen päivistä 2006 muistuttava ilmiö oli se, että erittäin monissa näkemissäni esitelmissä kiinnitettiin huomiota erityisesti ohjelmien taloudellisiin kytköksiin ja ehtoihin.

Esimerkiksi tosi-tv:seen ja uusliberalismiin keskittyvässä työryhmässä käsiteltiin tosi-tv-ohjelmien sisältöjä: ”hyvän” kansalaisuuden tuottamista sukupuolitettuna, konsumeristisena itsevastuuna, kapitalistisen logiikan loputon- ta muodonmuutostarvetta ja uusliberalistista ”hyväntekeväisyyttä” – taustalla poikkeuksetta Michel Foucault. Vaikka Foucault’n kuuluiset ruumiit, biovalta ja huoli itsestä ovat varmasti relevantteja tulkintakehyksiä tosi-tv:lle ja etenkin muodonmuutosohjelmille, niin eikö olisi jo aika tuoda esiin muitakin näkökulmia? Samaa virttä on toisteltu jo ainakin 90-luvun alkupuolelta saakka, joten tulkinnatkaan eivät jaksa yllättää. Feministisen mediatutkimuksen konferenssissa olisi odottanut myös kriittistä suhtautumista Foucault’hon ja viittauksia hänen ajatuksiaan edelleen kehitelleisiin feministisiin tutkijoihin. F-sana toistui työryhmässä niin usein, että kyllästyneisyyteni vaihtui jo huvittuneisuudeksi. Oli lisäksi mielestäni yleisön aliarvioimista, että jälleen esiteltiin ”uutena” ajatuksena se, että nyt pitäisi päästä ohi vastakkainasettelusta voimaannuttavien ja pakottavien diskurssien ja tulkintojen välillä. Feministisen ja muun kriittisen tutkimuksen ideana olisi nähdäkseni kehitellä uusia

tapoja ajatella, ei vain lisätä uusia aineistoja vanhoihin, ”hyväksi havaittuihin” kehikkoihin ja käydä niitä läpi.

NÄKYMÄTÖN TUOTANTO

Konferenssin kiinnostavinta ja itselleni ennestään tuntemattominta antia olivat mediasisältöjen analyysin sijaan tuotantoon ja vastaanottoon fokusoivat esitelmät. Erityisesti tuotantopuolta valottava tutkimus on toistaiseksi ollut varsin vähäistä feministisessä mediatutkimuksessa, vaikka sillä olisi toki tilausta. En vain ole oikein varma siitä, kuinka pitkälle voi lopulta viedä tyyli, jossa lähinnä lisätään liian vähälle huomiolle jääneitä osasia vanhoihin lähestymistapoihin ilman kummempia teoreettisia ja metodologisia pohdintoja. Ensin mainitulle tasolle monissa CP:issa näkemissäni esitelmissä toistaiseksi jäätii, vaikka kiinnostavia huomioita tehtiinkin.

Televisiotuotantokulttuurista huomautettiin esimerkiksi, että Yhdysvalloissa hyvin miesvaltaisella alalla roolitus, ”casting”, on pitkälti naisten saraa, vaikka siitä harvemmin puhutaan ja roolitukseen liittyvää valtaa usein aliarvioidaan. Tähän valtaan liittyy myös stereotyyppisiä käsityksiä naiseudesta, kuten luonnollinen ihmläheisyys ja intuitio. Denise Gass ja Vicki Mayer olivat haastatelleet tosi-tv-ohjelmien roolittajia, suurimmaksi osaksi naisia, joiden vaikutus ohjelman ilmeseen ja lopputulokseen saattoi olla huomattava: esimerkiksi *Suurin pudottaja* -sarjan roolittaja oli pyrkinyt valitsemaan keskimäärin pienempiä naisia kuin miehiä, jotta katsojia ei shokeerattaisi liikaa, sekä sellaisia osallistujia, joiden voisi parhaiten ajatella sopivan kauneusnormeihin painonpudotuksen jälkeen. Ruumiinkulttuurin tuotantopuoleen liittyi myös Miranda Banksin tutkimus television stunt-naisista: toimintanäyttelijöiden tarvetta olla fyysisesti huippukunnossa korostetaan julkisuudessa, vaikka itse asiassa stunt-naiset saattavat tehdä 99 prosenttia toimintajaksosta. Stunt-naisten osuutta näyttelijäntyössä vähätellään järjestelmällisesti, vaikka liikekieli on toimintahahmojen, kuten Buffyn ja *Aliaksen* Sydney Bristown kohdalla oleellinen osa roolihahmoa. Banks itse näki roolihahmon kahden naisruumiin symbioosina, jossa naisten välinen läheisyys ja ruumiillinen ”kahdentuminen” tulee julkisuudessa torjutuksi yksilökeskeisen tähtikultin nimessä.

Konferenssin kiinnostavimmassa, vaihtoehtoista internetpornoa (*alternaporn*) tarkastelleessa työryhmässä oli puolestaan jäljitetty sivustojen omistussuhteita ja feminististä politiikkaa. Erityisen ahkerasti viitattiin *suicidegirls.com* -sivustoon, jota pidetään ainakin jossain määrin feministisenä, jollei aivan porno- niin pin-up-sivustona. Sivuston naismallit ovat gootti- tai punktyyllisiä ja heillä on usein tatuointeja ja lävistyksiä, mutta ennen kaikkea mallit pitävät kuvien ohella nettipäiväkirjaa ja luovat persoonallisuutta kuviensa ympärille. Jessica Wursterin mukaan monet yliopistossa opiskelevat, ”tiedostavat” heteromiehet väittävät käyttävänsä vain *suicidegirls.com*-sivustoa, koska he kokevat sen ainoaksi poliittisesti korrektiksi vaihtoehdoksi. Samalla kuitenkin sivuston omistaa valkoinen republikaanimes, joka tekee mukavasti rahaa ”feministisen pornon” tuotteistamisella. Sivusto myös omistaa käyttöoikeudet kaikkiin kuviin sekä mallien yhteystietoihin: kuvia voidaan muovata ja käyttää kertakorvauksen jälkeen mielin määrin ilman mallin suostumusta, ja

mallin yhteystiedot on mahdollista ostaa sivustolta, mikä pätee myös moniin muihin pornosivustoihin. Uusliberalistinen logiikka valjastaa häikäilemättömään rahantekoon paitsi naisten ruumiit, myös feminismin.

Anna Feigenbaum ehdotti ainakin itselleni uudenlaista feminististä tulkintakehystä pornosta: mitä voisi olla ”pornografia ilman elimiä”? Tällä Feigenbaum viittaa Gilles Deleuzelta lainattuun käsitteeseen Body-without-Organs, tuttavallisesti BwO eli ruumis ilman elimiä, jonka avulla pyritään ruumiillisuuden radikaaliin uudelleenkäsitteellistämiseen tekemisenä ja affektiivisena tulemisena, ei olemuksena, sekä myös konkreettisesti elinten ja aistien välisten luonnollistettujen hierarkioiden purkamiseen.⁴ Feigenbaum pohti transsukupuolisen ja -seksuaalisen internetpornon kautta mahdollisuutta ei-falliseen pornografiaan, jossa elimiä voisi järjestellä jatkuvasti uuteen uskoon suhteessa seksuaalisuuteen sekä lisäällä mukaan prosteettisia elimiä. Avoimeksi jäi, miten ”pornografia ilman elimiä” voisi käytännössä uudelleen-kouluttaa heteronormatiivisiin ja fallisiin järjestyksiin jämähtänyttä seksuaalisuutta laajemmin.

Punaisena lankana kulki tuotanto- ja omistussuhteisiin keskittyvissä esitelmissä huoli uusliberalististen strategioiden hälyttävästä ja helposti huomaa-mattomasta ulottumisesta myös feministisiksi ymmärrettyihin projekteihin. Samasta aiheesta puhui myös muun muassa Lisa Duggan Naisutkimuspäivillä 17.11.2006, eikä sen akuuttiudesta liene epäilystäkään. Kuluttajuuden kautta määrittyvä (naisen) paikka yhteiskunnassa voidaan kokea voimaannuttavaksi ja nautinnolliseksi, mutta se on myös varsin repivä paikka, jossa monet ristiriitaiset ja usein hankalasti jäljitettävät intressit vetävät eri suuntiin. Vaatii tarkkuutta, luovuutta ja paneutumista luovia siinä aallokossa. Consoleing Passionsissa ei tällä kertaa löytynyt kovin montaa todella onnistunutta luovijaa.

KONFERENSSITRAUMOJA?

Itse päädyin pitämään esitelmäni konferenssin viimeisen työryhmän viimeisenä esitelmöitsijänä, sillä alkuperäinen työryhmäni oli kahden esitelmäpe-ruutuksen takia peruutettu kokonaan. Suuri osa konferenssiosallistujista oli tähän mennessä jo lähtenyt omille teilleen, ja läsnä oli vain muutama kuulija, joihin sisältyi yhden esitelmöitsijän perhe. Ryhmässä oli silti rento, keskustele-va tunnelma, ja perheenjäsenet olivat kiinnostuneita muistakin kuin suku-laisensa esitelmästä, vaikka hyödyllisiä kommentteja en varsinaisesti saanut. Näinhän konferensseissa voi käydä, vaikka toki olin hieman pettynyt. Muu-ten kävin kyllä kiinnostavia keskusteluja konferenssiosallistujien kanssa, vaika vasta toisen konferenssipäivän jälkeen uskaltauduin toden teolla ”minglaa-maan”.

Oudoin kokemukseni oli kuitenkin se, kun kävin esittäytymässä eräälle professorille, joka on kirjoittanut tutkimuksessani tärkeän tekstin lihavista naisista eroottisen katseen kohteina mediassa. Esitin tekstistä kohteliaisuuden kertoessani samalla omasta tutkimusaiheestani, lihavan ruumiillisuuden esitys- ja katsomistavoista nykymediassa. Kyseinen naisprofessori katsoi minua päästä varpaisiin ja huudahti ylenkatseellisesti: ”But you’re skinny!” Ikään kuin ruumiini kertoisi puolestani kaiken oleellisen tutkimuksestani.

Sen jälkeen hän kertoi matkastaan Suomeen eräänä vappuna, jolloin kaikki hänen tapaamansa ihmiset olivat hirveässä kännissä, ja hän ajatteli suomalais-ten vain olevan sellaisia. Luikin pois vähin äänin.

Jonkinlainen laiskuus luonnehti konferenssia ehkä kokonaisuudessaan. Ainoa sosiaalinen ohjelmanumero oli toisena konferenssipäivänä järjestetty vastaanotto ja cocktail-tilaisuus kulttuurikeskuksessa, jossa näytettiin myös noin tunnin kooste Milwaukee-Wisconsinin yliopiston elokuvataiteen naisopiskelijoiden teoksista. Kooste oli selvästi huolella harkittu kokonaisuus, josta löytyi useita mieleen jääviä videoita ja lyhytelokuvia muun muassa diasporan ja seksuaalisen identiteetin teemoista, mutta katsojia oli vain reilu kymmenen, murto-osa itse vastaanotolla olleista. Oliko esitys liikaa parin viinilasillisen jälkeen, vai eikö populaarikulttuurin tutkijoita jaksanut kiinnostaa kokeellinen lyhytelokuva? Silti jään mielenkiinnolla odottamaan, missä seuraava Console-ing Passions pidetään. Ehkä en kuitenkaan ala vielä kirjoittamaan abstraktia.

Viitteet

- 1 Vuoden 2001 World Trade Center -terrori-iskujen jälkeen oli kolmen vuoden tauko, sitten kahden vuoden tauko.
- 2 Olen kuvannut ja analysoinut New Orleansin matkaa tarkemmin faninäkökulmasta toisaalla (Kyrölä 2006).
- 3 Uutispätkä on nähtävissä mm. YouTubessa, osoitteessa <http://www.youtube.com/watch?v=moFv2zGF4Gk>. Linkki tarkistettu 21.11.2006.
- 4 Lisää ”ruumiista ilman elimiä” feministisestä näkökulmasta esim. Grosz 1994, 160-173.

Lähteet

- Duggan, Lisa (2006) *The Incredible Shrinking Public: Neoliberalism and the Politics of Gender*. Tampere: Keynote-luento Naistutkimuspäivillä 17.11.2006.
- Grosz, Elizabeth (1994) *Volatile Bodies. Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Huhtala, Hannele (2006) Max Weberin byrokraatia ja kriisiviestintä – Suomen viranomaisten toiminta Aasian hyökyaaltokatastrofissa. *Tiedotustutkimus* 3/2006, 22–37.
- Kivikuru, Ullamajja (2006) Aikakauslehtien tsunamiraportointi: Se toisenlainen tarina, jota ei kerrottu. *Tiedotustutkimus* 3/2006, 71–84.
- Kyrölä, Katariina (2006) Vampyyreja purppurataivaan alla – matkalla New Orleansissa. *Lähikuva* 2/2006, 84–95.